

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀՏԴ 340:06
ԳՄԴ 67
Ե 540

**ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ**

**ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է Ա. ԵՍԱՅԱՆԻ ԾՆՆԴՅԱՆ
100-ԱՄՅԱԿԻՆ**

**Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի խորհուրդը
Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս,
պրոֆեսոր Գ.Ս. Ղազինյան**

**Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ս.Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Գ.Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, դոցենտ Վ.Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Ս.Գ. Մեղրյան
իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Վ.Վ. Քոչարյան**

**Ե 540 ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսա-
կան կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու/ ԵՊՀ; Գլխ. խմբ.՝
Գ.Ս. Ղազինյան.– Եր.: ԵՊՀ, 2015.–208 էջ:**

Ժողովածուն ամփոփում է ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետում 2014թ. դեկտեմբերի 11-ին տեղի ունեցած գիտաժողովի նյութերը՝ նվիրված ականավոր իրավաբան Աղասի Եսայանի ծննդյան 100-ամյակին:

Այն ընդգրկում է իրավունքի գրեթե բոլոր ճյուղերի վերաբերյալ գիտական աշխատանքներ, որոնք աչքի են ընկնում բարձրացված հարցերի արդիանա-կությանը, տեսական խորը վերլուծություններով և գործնական նշանակու-յամբ: Ժողովածուի մեջ տեղ են գտել ինչպես ճանաչված գիտնականների, այն-պես էլ երիտասարդ դասախոսների ու ասպիրանտների աշխատանքները: Կա-րող է օգտակար լինել իրավաբան տեսաբանների, իրավաստեղծ և իրավակի-րառ մարմինների ներկայացուցիչներին, իրավունքի տարբեր հարցերով հե-տաքրքրվողներին:

ՀՏԴ 340:06
ԳՄԴ 67

Երևան
ԵՊՀ հրատարակչություն
2015

ISBN 978-5-8084-1933-9

© ԵՊՀ հրատ., 2015
© Հեղ. խումբ, 2015

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Վիզեն Քոչարյան

“PERINCEK V. SWITZERLAND” գործով ՄԱԲԴՈՒԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 17 ՎՃՈՒԻ ԽՆԴՐԱՀԱՐՈՒՅՑ ԿՈՂՄԵՐԸ5

Լևոն Գևորգյան

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԱՏՅԱՆՆԵՐԻ ԶԱՐԱՇԱՀՈՒՄԸ ԵՎ ՉԻՐԱԳՈՎՆ
ԸՆԴԴԵՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԸ18

Անի Միմոնյան

ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ25

Արթուր Վաղարշյան

ՊԵՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՌԵԺԻՄԻ ՀԱՍԿԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ35

Տարոն Միմոնյան

ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԵՎ ԱՆԿԱՅՈՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ
ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՈՐՈՇԱԿԻԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ԴՐԱՆՈՒՄ ՆԿԱՏԵԼԻ ՈՐՈՇ ՕՐԻՆԱԶՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ56

Ալվարդ Ալեքսանյան

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՎԱՅՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԸ68

Նարինե Դավթյան

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՈՒՄ ՀԱՍԿԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ԿԱՌՈՒՅԱԿԱՐԳԻ ՓՈԽԼԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԵՎ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՁԵՎԵՐԻ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ87

Գևորգ Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ
ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄՆԵՐԸ98

Վարդան Այվազյան

ԿՈՆՍՏԻՏՈՒՅԻՈՆԱԼԻԶՄԻ (ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ)
ՄԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ
ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ 124

Անահիտ Մանասյան

ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ
ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԻՐԱՎԱՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ 140

Արա Գաբուզյան

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ
ԱՂԲՅՈՒՐ 149

Սամվել Դիրանյան

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԼՍՈՒՄՆԵՐՆ ԸՍՏ ՔՐԵԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ 160

Аида Искоян

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ПРАВА:
МЕЖДУНАРОДНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ 174

Գրիգոր Բեքմեզյան

ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ՈՉ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ
ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՅՄԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՁ 190

identification of constitutional objects (such as World Order Management System, Global Law Order, Global Law Order Enforcement System etc.), the International Relations Regulation System remains on a doctrinal basis and Global Law Order Mechanism narrows down to the Conventional Law principles with a norm-formation mechanism within the Coalition Law provides a group of countries with automatic indulgence, which is compulsory for all the International Law participants.

Thus, the Coalition Law cancels or transforms a doubtful subsistence of the Supremacy of Law, returning the World Order to a pre-UN state, in which “the Power of Law” principle could be replaced with “the Power's Right”. Which can now be seen happening.

Բանալի բառեր՝ կոնստիտուցիոնալիզմ, համակարգային հակամարտություն, միջազգային իրավունք, իրավունքի գերակայություն, կոալիցիոն իրավունք, գլոբալ իրավական համակարգ:

Ключевые слова: конституционализм, системный конфликт, международное право, верховенство права, коалиционное право, глобальная правовая система.

Key words: Constitutionalism, systemic conflict, international law, rule of law, coalition law, global law order.

ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԻՐԱՎԱՍՏՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Անահիտ Մանասյան

*ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահի
ավագ խորհրդական, ԵՊՀ սահմանադրական իրավունքի
ամբիոնի ասիստենտ, իրավ. գիտ. թեկնածու*

Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների կարևորագույն առանձնահատկություններից մեկը վերջիններիս պարտադիր բնույթն է: «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 61-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարանի գործով, ընդունված որոշումները, ըստ էության, պարտադիր են բոլոր պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում:

Մինևույն ժամանակ, հիշյալ համատեքստում առաջացող կարևորագույն հիմնախնդիրներից է այն, թե արդյոք Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները պարտադիր են նաև հենց իր՝ Սահմանադրական դատարանի համար, ինչին հարկ ենք համարում անդրադառնալ սույն հոդվածի շրջանակներում: Անկասկած, մեր կողմից ներկայացված հիմնական եզրահանգումներից մեկն այն է, որ հիշյալ իրավական դիրքորոշումները պարտադիր են բոլոր պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում: Այդ հանգամանքը հեղինակների մեծ մասին հիմք է տվել եզրակացնելու, որ դրանց պարտադիրությունը վերաբերում է նաև հենց իրեն՝ Սահմանադրական դատարանին:

նին¹: Սակայն իրավաբանական գրականության մեջ հանդիպում է և այն տեսակետը, որ պարտադիրության հիշյալ կանոնն իր տարածման շրջանակների տեսանկյունից ունի մեկ բացառություն, այն է՝ Սահմանադրական դատարանը, քանզի վերջինս օժտված է իր նախադեպային իրավունքում ամրագրված սկզբունքները փոփոխելու հնարավորությամբ²:

Անդրադառնալով քննարկվող հիմնախնդրի առնչությամբ ՀՀ օրինակին՝ նշենք, որ, մեր կարծիքով նույնպես, սահմանադրական արդարադատությունն իրականացնող մարմինը սահմանափակված է իր կողմից արտահայտված իրավական դիրքորոշումներով: Հակառակ իրավիճակը կարող է հանգեցնել իրավական պետության հիմքում ընկած այնպիսի արժեքների ձևախեղման, ինչպիսիք են Սահմանադրական դատարանի գործունեության կանխատեսելիությունը, պրակտիկայի շարունակականությունը, իրավական որոշակիության սկզբունքի պահպանումը և այլն: Այդ է պատճառը, որ իր գործունեության ընթացքում ՀՀ Սահմանադրական դատարանը հավատարիմ է մնում նախկինում արտահայտած իր իրավական դիրքորոշումներին՝ որոշումների շրջանակներում պարբերաբար վկայակոչելով դրանք³: Սակայն ասվածը չի ենթադրում, որ հիշյալ իրավական դիրքորոշումներն իրենց բնույթով բացարձակ

¹ St'u Марченко М. Н., Источники права. М., 2008, էջ 414, Кряжков В. А., Лазарев Л. В., Конституционная юстиция в РФ. М., 1998, էջ 239, Кампо В. Правовые позиции Конституционного суда Украины как необходимый элемент обеспечения судебно-правовой реформы // Конституционное правосудие: Вестник Конференции органов конституционного контроля стран молодой демократии, 1(47)2010, էջ 27, Ku'ris E. Constitutional Law as Jurisprudential Law – the Lithuanian Experience, with Special Reference to Human Rights // Конституционное правосудие: Вестник Конференции органов конституционного контроля стран молодой демократии, 1(51)2011, էջ 111:

² St'u Kommers D. P. The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany. Duke University Press, Durham and London, 1997, էջ 54:

³ St'u, օրինակ, ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 27 մայիսի 2008թ. ՄԴՈ-754, 19 հունվարի 2010թ. ՄԴՈ-852, 25 փետրվարի 2011թ. ՄԴՈ-943, 5 մայիսի 2012թ. ՄԴՈ-1027 և մի շարք այլ որոշումներ:

անփոփոխելի են: Ակնհայտ է, որ Սահմանադրական դատարանի կողմից սահմանադրական դրկտրինի ձևավորումը ոչ թե մեկնազամյա, այլ անընդհատ ու աստիճանաբար իրականացվող գործընթաց է¹: Հետևաբար, վերջինս կարծրացած երևույթ չէ և հասարակական հարաբերությունների զարգացմանը զուգընթաց կարող է փոփոխվել: Պատահական չէ, որ մի շարք պետություններում, ինչպիսիք են, օրինակ՝ ՌԴ-ն, Գերմանիան, Լիտվան, Հունգարիան և այլն, Սահմանադրական դատարանին տրված է նման հնարավորություն²: Պարզապես կարևոր է, որ Սահմանադրական դատարանի

¹ Այդ առումով հիշատակման է արժանի Լիտվայի Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ կոնկրետ սահմանադրաիրավական հիմնախնդրի առնչությամբ պաշտոնական սահմանադրական դրկտրինը ձևավորվում է ոչ թե «անմիջապես», այլ «գործ առ գործ» սկզբունքով (տե՛ս Ruling No. 33/03 of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 28 March 2006, <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2006/r060328.htm>): Այդ է պատճառը, որ իրավաբանական գրականության մեջ լայնորեն տարածված է այն տեսակետը, որ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների կայունությունը չի նշանակում, որ դրանք չեն կարող կոնկրետացվել, հստակեցվել կամ փոփոխվել Սահմանադրության և օրենքների շրջանակներում, ինչպես նաև հասարակական ու պետական կյանքում տեղի ունեցող փոփոխություններին զուգընթաց (տե՛ս, օրինակ, Витрук Н. Конституционное правосудие. М., 2005, էջ 119, Бондарь Н. Современный конституционализм в России. М. 2011, էջ 130, Зорькин В. Современный мир, право и Конституция. М., 2010, էջ 167):

² St'u Зорькин В. Принцип разделения властей в деятельности Конституционного суда Российской Федерации // Конституционное правосудие: Вестник Конференции органов конституционного контроля стран молодой демократии, Ереван, 2(40)-3(41) 2008, էջ 34-35, Kommers D. P., նշված աշխատությունը, էջ 54, Ruling No. 33/03 of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 28 March 2006, <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2006/r060328.htm>: Լիտվայի Սահմանադրական դատարանը քննարկվող հիմնախնդրի առնչությամբ նույնիսկ արտահայտել է իրավական դիրքորոշում՝ ամրագրելով, որ հակառակ մեկնաբանությունը կնշանակեր, որ Սահմանադրական դատարանը չի իրականացնում սահմանադրական արդարադատություն և չի ապահովում Սահմանադրության գերակայությունը (տե՛ս Ruling No. 33/03 of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 28 March 2006, <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2006/r060328.htm>):

կողմից հիշյալ հնարավորությունն օգտագործվի՝ հիմքում ունենալով ոչ թե քննարկվող մարմնի անսահմանափակ հայեցողությունը, այլ կոնկրետ սահմանադրական անհրաժեշտություն, այն է՝ սահմանադրական համապատասխան նորմի կամ դրա ընկալման փոփոխությունը: Այլ կերպ ասած՝ քննարկվող հիմնախնդրի արդյունավետ լուծման հիմնական բանալին Սահմանադրական դատարանի պրակտիկայի շարունակականության ու կանխատեսելիության և սահմանադրական դոկտրինի զարգացման հիմքում ընկած արժեքների միջև յուրաքանչյուր կոնկրետ իրավիճակում հավասարակշռություն գտնելն է՝ Սահմանադրական դատարանի կողմից «ողջամիտ ինքնասահմանափակման» սկզբունքի պահպանմամբ¹:

Հիշյալ համատեքստում հիշատակման է արժանի «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68-րդ հոդվածի 14-րդ մասով ամրագրված այն կարգավորումը, որը նախատեսում է սահմանադրական դատարանի կողմից այդ հոդվածի 1-ին մասում նշված որևէ գործով ընդունված ըստ էության որոշումից առնվազն 7 տարի հետո իր հիշյալ որոշումը վերանայելու հնարավորություն, եթե՝ 1) փոփոխվել է Սահմանադրության՝ տվյալ գործով կիրառված դրույթը, 2) ի հայտ է եկել տվյալ գործով կիրառված Սահմանադրության դրույթի այնպիսի նոր ընկալում, որի առկայությամբ նույն հարցի վերաբերյալ կարող է ընդունվել Սահմանադրական դատարանի այլ որոշում, և 3) եթե տվյալ հարցն ունի սկզբունքային սահմանադրաիրավական նշանակություն:

Որոշ հեղինակների կարծիքով, տվյալ պարագայում պետք է խոսք գնա ոչ թե սահմանադրական դատարանի որոշումների, այլ

¹ Այդ առումով հիշատակման է արժանի Լիտվայի Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ Դատարանի կողմից իր նախադեպերից շեղումը հնարավոր է միայն, երբ դա անհրաժեշտ է Սահմանադրությամբ ամրագրված արժեքների, մասնավորապես, մարդու իրավունքների առավել լայն պաշտպանության համար, և այդ հանգամանքը պետք է հստակ պատճառաբանվի յուրաքանչյուր գործի շրջանակներում (տե՛ս Ku'ris E., նշված աշխատությունը, էջ 111):

վերջինիս իրավական դիրքորոշումների վերանայման մասին, քանզի Սահմանադրական դատարանի որոշման վերանայումը առաջ է բերում նախկինում կայացված որոշման հիման վրա ձևավորված օրենսդրական և իրավակիրառ քաղաքականության փոփոխություն, մինչդեռ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշման վերանայումը նշանակում է, որ Սահմանադրական դատարանը փոխում է նախկինում ձևավորած իր դիրքորոշումը և, պայմանավորված հասարակական կյանքի էական փոփոխություններով, նոր գործով վերանայում է սահմանադրական նորմի ընկալումը: Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշման փոփոխությունը չի կարող ունենալ հետադարձ նշանակություն և առաջ բերել նախկինում կայացված որոշման հիման վրա ձևավորված օրենսդրական և իրավակիրառ պրակտիկայի փոփոխություն¹:

Ակնհայտ է, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքով ամրագրված «որոշման վերանայում» ձևակերպումը վերաբերում է նաև իրավական դիրքորոշումներին: Սակայն, մեր կարծիքով, քննարկվող դրույթի նպատակը ոչ թե Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների, այլ ակտի սահմանադրականության կամ հակասահմանադրականության վերաբերյալ վերջնական եզրահանգման վերանայման առնչությամբ կարգավորումներ ամրագրելն է, և իրավական դիրքորոշումներին վերջինս վերաբերում է այնքանով, որքանով դրանց փոփոխությունն անհրաժեշտ է քննարկվող եզրահանգումը վերանայելու համար: Այդ են վկայում նաև Սահմանադրական դատարանի որոշումները վերջինիս կողմից վերանայելու հնարավորություն նախատեսող պետությունների՝ հիշյալ հիմնախնդրին առնչվող արդարադատական պրակտիկան, երբ նմանատիպ դրույթների հիման վրա վերանայվում է դատարանի վերջնական եզրահանգումը՝ հիմքում ունենալով նախկին

¹ Տե՛ս Ղամբարյան Ա. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի որոշումների վերանայման թույլատրելիությունը // Իրավագիտության հարցեր, N 1-2, Երևան, 2009, էջ 50:

իրավական դիրքորոշման փոփոխությունը¹: Մինչդեռ սահմանադրական արդարադատության միջազգային պրակտիկան այնպիսին է, որ բացի վերը շարադրվածից, հնարավոր են իրավիճակներ, երբ իրավական դիրքորոշման փոփոխության անհրաժեշտությունն առաջանա ոչ թե նախկինում կայացված որևէ որոշում վերանայելու ու վերջնական եզրահանգումը փոփոխելու, այլ նոր գործով որոշում ընդունելու համար: Ակնհայտ է, որ վերջինս, ի տարբերություն նախկինում կայացված վերջնական եզրահանգման վերանայման, վերաբերում է ոչ թե արդեն լուծված գործի ճակատագրին, այլ անհրաժեշտ է սահմանադրական դոկտրինի զարգացման և նոր գործերով որոշումներ ընդունելու համար, ուստի բոլոր դեպքերում ունի սկզբունքային սահմանադրաիրավական նշանակություն²:

Հետևաբար, նմանատիպ իրավիճակներում իրավական դիրքորոշման փոփոխությունը չի կարող կախվածության մեջ դրվել այնպիսի նախապայմաններից, ինչպիսիք են նախկին որոշման կոնկրետ տեսակը կամ դրա ընդունման ժամանակահատվածը: Մինչ-

¹ Տե՛ս օրինակ՝ Բելառուսի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանի՝ 15 ապրիլի 1997թ. N 3-56/97 եզրակացությունը Բելառուսի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանի՝ 4 նոյեմբերի 1996թ. եզրակացությունը վերանայելու վերաբերյալ, <http://www.lawbelarus.com/repub2008/sub39/text39295.htm>, Ղազախստանի Հանրապետության Սահմանադրական խորհրդի՝ 24 սեպտեմբերի 2008թ. N°7 որոշումը Սահմանադրական խորհրդի՝ 26 դեկտեմբերի 2000թ. N° 22/2, 13 դեկտեմբերի 2001թ. N° 16-17/3, 18 մայիսի 2006թ. N° 2 որոշումները վերանայելու վերաբերյալ, <http://ksrk.gov.kz/rus/resheniya/?cid=21&rid=448>:

² Այդ առումով հիշատակման է արժանի իրավաբանական գրականության մեջ արտահայտված այն տեսակետը, որ Սահմանադրական դատարանի որոշման եզրափակիչ մասն ուղղված է անցյալին: Վերջինիս գործառույթն է իրավական շրջանառությունից հանել Սահմանադրությանը հակասող իրավական ակտեր, մինչդեռ որոշման պատճառաբանական մասն ուղղված է ապագային և իրականացնում է ոչ միայն ընդունված որոշումը հիմնավորելու, այլ նաև կանխարգելիչ, օրենսդրին որոշակի սահմանադրական չափանիշների ուղղորդող գործառույթ, որոնցից վերջինս չի կարող հետ կանգնել (տե՛ս Курис Э. Конституционное правосудие. Вопросы теории и практики. Ереван, 2004, էջ 37):

դեռ, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68-րդ հոդվածի 14-րդ մասով ամրագրված կարգավորումն առնչվում է սուսկ այն դեպքերին, երբ գործով ըստ էության որոշման ընդունումից անցել է առնվազն 7 տարի, և դիմումը չի վերաբերում այն իրավական ակտերին, դրանց առանձին դրույթներին, որոնք Սահմանադրական դատարանի որոշմամբ ճանաչվել են Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր:

Հետևաբար, կարծում ենք, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված հիշյալ դրույթի հիմնական նպատակը ակտի սահմանադրականության կամ հակասահմանադրականության վերաբերյալ վերջնական եզրահանգումը վերանայելու առնչությամբ կարգավորումներ ամրագրելն է, և այն չի վերաբերում հիշյալ նպատակային ուղղվածությունը չունեցող վերը նշված այլ իրավիճակներում Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների փոփոխությանը: Հակառակ մոտեցման պարագայում կձևավորվի Սահմանադրական դատարանի պրակտիկայի ու սահմանադրական դոկտրինի կարծրացած համակարգ՝ վտանգի տակ դնելով պետության ողջ իրավական անվտանգությունը:

Անփոփելով վերը շարադրվածը՝ նշենք, որ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները պարտադիր են բոլոր պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում: Ավելին, դրանք սահմանափակում են ոչ միայն հիշյալ սուբյեկտներին, այլ նաև հենց իրեն՝ Սահմանադրական դատարանին, թեև համապատասխան հիմքերի առկայության դեպքում կարող են փոփոխվել: Ընդ որում՝ այդ փոփոխությունն իրականացնելիս անհրաժեշտ է նկատի ունենալ քննարկվող հիմնախնդրի արդյունավետ լուծման հիմնական բանալին, այն է՝ Սահմանադրական դատարանի պրակտիկայի շարունակականության ու կանխատեսելիության և սահմանադրական դոկտրինի զարգացման հիմքում

ընկած արժեքների միջև յուրաքանչյուր կոնկրետ իրավիճակում հավասարակշռություն գտնելը՝ Սահմանադրական դատարանի կողմից «ողջամիտ ինքնասահմանափակման» սկզբունքի պահպանմամբ:

**ВОПРОС РАЗВИТИЯ ПРАВОВЫХ ПОЗИЦИЙ
КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА В КОНТЕКСТЕ
СОВРЕМЕННОЙ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ
МЫСЛИ**

Анаит Манасян

*Старший советник Председателя Конституционного Суда РА,
ассистент кафедры конституционного права ЕГУ,
кандидат юридических наук*

В статье рассматриваются вопросы относительно развития правовых позиций Конституционного Суда. Автор обосновывает, что правовые позиции Конституционного Суда обязательны для всех государственных органов и органов местного самоуправления, их должностных лиц, а также физических и юридических лиц на всей территории Республики Армения. Более того, последние обязательны не только для указанных субъектов, но также и для Конституционного Суда, хотя при соответствующих условиях правовые позиции могут изменяться. В любом случае, при осуществлении указанных изменений необходимо принимать во внимание основной ключ эффективного решения обсуждаемого вопроса: в каждом конкретном случае находить баланс между последовательностью и предсказуемостью практики Конституционного Суда и лежащими в основе развития конституционной доктрины ценностями, при соблюдении Конституционным Судом принципа “целесообразного самоограничения”.

**THE ISSUE OF THE DEVELOPMENT OF THE
CONSTITUTIONAL COURT LEGAL POSITIONS IN THE
CONTEXT OF THE MODERN CONSTITUTIONAL-LEGAL
THOUGHT**

Anahit Manasyan

*Senior Adviser to the President of the Constitutional Court of the RA,
Assistant Professor at the YSU Chair of Constitutional Law,
Candidate of Legal Sciences*

The article considers the issues concerning the development of the legal positions of the Constitutional Court. The author concludes that the legal positions of the Constitutional Court are mandatory for all the state and local self-government bodies, their officials, as well as for the natural and legal persons in the whole territory of the Republic of Armenia. Moreover, not only the noted subjects, but also the Constitutional Court itself is bound by them, though these legal positions can be changed in case of existence of corresponding bases. In any case, while making the mentioned changes one should take into account the main key for the effective solution of the discussed issue - finding balance between the continuity and predictability of the practice of the Constitutional Court and the values, underlying the development of the constitutional doctrine, in each concrete situation, accompanied with the observance of the principle of “expedient self-restraint” by the Constitutional Court.

Բանալի բառեր՝ Սահմանադրական դատարան, իրավական դիրքորոշումներ, իրավական դիրքորոշումների զարգացում, սահմանադրական դոկտրինա

Keywords: *Constitutional Court, legal positions, development of the legal positions*

Ключевые слова: *Конституционный Суд, правовые позиции, развитие правовых позиций, конституционная доктрина*